अध्याय पंधरावा प्रारंभ

॥ श्री गणेशाय नमः ॥
हें कश्यपात्मज वामना । हे बटुरूपधारी नारायणा ।
तूं बलीच्या घेऊनी दाना । कृतार्थ त्याला केलेंस ॥१॥

राज्य मृत्युलोकीचें । घेतले त्वां जरी साचें ।
तरी दिलें पाताळाचें । राज्य बलीकारणें ॥२॥

आंवळा घेऊन नारळ दिला । तुम्ही त्या पुण्यवंत बलीला ।
आणि त्याच्या भक्तिस्तव झाला । द्वारपाल द्वारीं तुम्हीं ॥३॥

या मन्वंतरानंतर । बलीच आहे होणार ।
देवांचा राजराजेश्वर । देवा तुझ्या वरानें ॥४॥

एका घटकेत अनंता। चहू वेदांच्या संहिता।
पठण केल्या बुद्धिमत्ता। केवढी तुझी अगाध तरी ! ॥५॥

अवघ्यां तुझ्या अवतारी। हा सोंवळा अवतार श्रीहरी।
कोणाचाही भूमीवरी। वध तुम्हीं न केलांत ॥६॥

शत्रुमित्रांच्या घरी दिवा। ये अवतारी लाविला बरवा।
देव आणि दानवा। तूं वंद्य सारखाच ॥७॥

देव तेही आनंदविले। राक्षस तेही रक्षिलें।
आपलें ईशत्व सांभाळिले। याच अवतारी देवा तूं ॥८॥

तुला माझा नमस्कार। असो वामना वारंवार।
मस्तकीं ठेवा वरद कर। तुम्ही दासगणूच्या ॥९॥

टिळक बाळ गंगाधर। महाराष्ट्राचा कोहिनूर।
दूरदृष्टिचा सागर। राजकारणीं प्रवीण जो ॥१०॥

निज स्वातंत्र्यासाठी। ज्याने केल्या अनंत खटपटी।
ज्याची धडाडी असे मोठी। काय वर्णन तिचें करूं ? ॥११॥

करारी भीष्मासमान। आर्य महीचे पाहून दैन्य।
सतीचे झाला घेता वाण। भीड न सत्यांत कोणाची ॥१२॥

वाक्‌चातुर्य जयाचे । बृहस्पतीच्या समान साचें ।
धाबें दणाणें इंग्रजांचे । पाहून ज्याच्या लेखाला ॥१३॥

कृति करून मेळविली । ज्यानें लोकमान्य ही पदवी भली ।
ती न त्यांना कोणी दिली । ऐसा होता बहाद्दर ॥१४॥

तो एके वेळीं अकोल्याला । शिवजयंतीच्या उत्सवाला ।
लोकाग्रहें येतां झाला । व्याख्यान द्याया कारणें ॥१५॥

झाली तयारी उत्सवाची । त्या अकोल्यामध्यें साचीं ।
मोठमोठाल्या विद्वानांची । गेली गडबड उडून ॥१६॥

दामले, कोल्हटकर, खापर्डे । आणखी विद्वान बडेबडे ।
जमते झाले रोकडे । तया अकोल्या ग्रामासी ॥१७॥

अध्यक्ष त्या उत्सवाचें । नेमिले होते टिळक साचे ।
नांव ऐकता टिळकांचे । वऱ्हाड सारे आनंदलें ॥१८॥

शिवरायांची जयंती । याच्या आधीच या प्रांतीं ।
झाली पाहिजे होती । त्याचें कारण ऐसें पहा ॥१९॥

शिवाजीची जन्मदात्री । जी वीरमाता जिजा सती ।
ती वऱ्हाडीच आपुली होती । सिंधखेडी जन्म जिचा ॥२०॥

त्या वीरराजी शिवाजीला । जिनें पोटी जन्म दिला ।
वऱ्हाड-महाराष्ट्र एक झाला । या सतीच्या कर्तृत्वे ॥२१॥

माता होती वऱ्हाडी । पिता महाराष्ट्री शहाजी गडी ।
अवघ्या दंपत्यांत ही जोडी । खचित होती अनुपम ॥२२॥

आधीच उत्सव शिवाजीचा । जो कलिजा महाराष्ट्राचा ।
आणखी वरी अध्यक्ष त्याचा । टिळक बाळ गंगाधर ॥२३॥

आधीं एक महिना तयारी । उत्सवाची चालली खरी ।
ज्याच्या त्याच्या अंतरीं । आनंद होत चालला ॥२४॥

अध्यक्ष उपाध्यक्ष निवडीले । स्वयंसेवक तयार झालें ।
तईं कइकांचें म्हणणें पडलें । ऐशा रीति विबुध हो ॥२५॥

या शिवजयंती उत्सवाला । आणा शेगांवचे महाराजाला ।
श्रीस्वामीसमर्थ गजाननाला । म्हणजे दुधात साखर पडेल कीं ॥२६॥

शिवाजीच्या राष्ट्रोद्धारा । आशीर्वाद होता खरा ।
समर्थांचा साजिरा । म्हणून तडीस गेला तो ॥२७॥

टिळकांचे राजकारण । हेच जिजाई हृदयरत्न ।
त्याला पाहिजे आशीर्वचन । समर्थांचेच विबुध हो ॥२८॥

ते कित्येकां पसंत पडलें । कित्येकांस नाही रुचलें ।
ज्या न रुचलें ते बोललें । उघड उघड येणें रीति ॥२९॥

तो शेगांवाचा अवलिया । कशास आणितां ये ठायां ।
तो कांहीं तरी करूनियां । विक्षोभ करील सभेचा ॥३०॥

फिरेल नागवा सभेत । "गिण गिण गणांत" ऐसे म्हणत ।
मारील वाटे कदाचित । तो लोकमान्याला ॥३१॥

कांहीं लोक बोलले । हें न म्हणणें चांगले ।
गजाननाची पाऊलें । लागलीं पाहिजेत सभेला ॥३२॥

त्याचें जे कां वेडेपण । तें आहे वेडयाकारण ।
जे कोणी विद्वान सज्जन । त्यासी न वदती वेडयापरी ॥३३॥

खरेंखुरे राष्ट्रोद्धारक । जरी टिळक असती एक ।
तरी महाराज निःशंक । सभेसी येतील ये ठायां ॥३४॥

खऱ्याखोटयाची परीक्षा । साधूच हे करिती देखा ।
म्हणून सांगतो भिऊं नका । त्यांना आमंत्रण देण्यास ॥३५॥

ऐसी भवति न भवति झाली । मंडळी शेगांवास आली ।
आमंत्रण ते द्याया भली । सभेचें श्रीगजानना ॥३६॥

येतांच दादा खापडर्यासी । बोलते झाले पुण्यराशी ।
आम्ही येऊ सभेसी । तुमच्या शिवाजी उत्सवाच्या ॥३७॥

वेडयापरी न तेथें करू । जागीच बसून मौन धरू ।
सुधारकांचा कधीं न करूं । मनोभंग मनाचा ॥३८॥

करावयासी राष्ट्रोद्धार । योग्य बाळ गंगाधर ।
याच्या परी न होणार । राष्ट्रप्रेमी पुरुष पुढें ॥३९॥

स्नेही त्या टिळकांचा । अण्णा पटवर्धन नांवाचा ।
शिष्य नरसिंह सरस्वतीचा । आळंदीचा असें जो ॥४०॥

त्या दोघा पुरुषां पाहाण्यांस । आम्ही येऊं अकोल्यास ।
ते ऐकतां खापर्डयास । अती आनंद जाहला ॥४१॥

पाहा पाहा कोल्हटकरा । वऱ्हाडप्रांताचा ज्ञानहिरा ।
यानें वृत्तांत जाणिला सारा । जो का झाला अकोल्यांत ॥४२॥

यावरून संतांचे । ज्ञान केवढें अगाध साचें ।
खऱ्या राष्ट्रपुरुषाचें । प्रेम यांना पाहा किती ! ॥४३॥

बोलावयाची आपणास । जरूर पडली कांहीं न खास ।
तेच होऊन आपणांस । येतो म्हणून म्हणाले ॥४४॥

मुहूर्त या उत्सवाला। अती उत्तम लागला।
चला वंदून समर्थाला। आपण जाऊं अकोल्यास ॥४५॥

खापर्डे, कोल्हटकर। निघून गेले साचार।
आला आठ दिवसांवर। सभेचा तो दिवस पाहा ॥४६॥

वऱ्हाड सारे आनंदले। ज्यांना त्यांना वाटले।
कधीं टिळकांची पाऊलें। पाहूं आम्ही अकोल्यांत ॥४७॥

शके अठराशें तिसासी। ती सभा होती वैशाखमासीं।
वऱ्हाडप्रांती अकोल्यासी। उभारिलेल्या मंडपात ॥४८॥

सण अक्षय्यतृतीयेचा। वऱ्हाडप्रांतीं महत्त्वाचा।
परी समुदाय जनांचा। मिळतां झाला प्रचंड ॥४९॥

तोच अखेरीचा दिन। त्या सभेचा होता जाण।
लोक आले लांबलांबून। लोकमान्यासी पहावया ॥५०॥

शिवाय श्रोते त्या दिवशीं। महाराज येणार सभेसी।
ऐसी खबर लोकांसी। आधींच होती विबुध हो ॥५१॥

मंडप चिकार भरून गेला। जो तो पाहूं लागलां।
म्हणती कां हो सभेला। अजूनी न आले महाराज ॥५२॥

परी ते सभा भरण्याआधीं । येऊन बैसलें मंडपामधीं ।
साधु आपल्या वाणीस कधीं । असत्यता न येऊं दे ॥५३॥

सभेमाजी उच्च स्थानीं । बसले होते कैवल्यदानी ।
गादीस लोडा टेकूनी । जीवनमुक्त साधुवर ॥५४॥

सिंहासनाच्या अग्रभागा । टिळकांस दिली होती जागा ।
त्यांच्या सन्निध बसले बघा । अण्णासाहेब पटवर्धन ॥५५॥

श्रीकृष्णाचा नंदन । गणेश ज्याचें नामाभिधान ।
खापर्डे कुलाचा कुलभूषण । एक्या बाजूस टिळकांच्या ॥५६॥

दामले कोल्हटकर त्या ठायीं । भावे व्यकंटराव देसाई ।
सभेचे पुढारी पाही । चमकत होते ते ठाया ॥५७॥

आणिक व्याख्याते विद्वानेतर । बसले होते सभोवार ।
त्यांचें वर्णन कोठवर । करावें मी एक्या मुखें ॥५८॥

सभेलागी आरंभ झाला । हेतु प्रथम निवेदिला ।
मग व्याख्यानसिंह उठला । टिळक बोलावयातें ॥५९॥

"दिवस आजचा धन्य धन्य । आहे पहा हो सज्जन ।
स्वातंत्र्यासाठीं ज्यानें प्राण । खर्चिले आपुले पूर्वकालीं ॥६०॥

त्या धनुर्धर योद्ध्याची । वीर गाजी शिवाजीची ।
जन्म जयंति आहे साची । म्हणून आपण मिळालो ॥६१॥

त्या रणगाजी शिवाजीला । रामदासें हाती धरिला ।
म्हणून त्याचा बोलबाला । झाला भरतखंडामध्यें ॥६२॥

तेवीच आज येथे झालें । आशीर्वाद द्याया आलें ।
श्रीगजानन साधु भले । आपुलिया सभेस ॥६३॥

म्हणून शिवाजीचें परी । सभा यशस्वी होवो खरी ।
अशाच सभेची जरुरी । आहे सांप्रत राष्ट्राला ॥६४॥

स्वातंत्र्यसूर्य मावळला । दास्यत्वाचा काळोख पडला ।
स्वातंत्र्य नाहीं जगीं ज्याला । तो समाज प्रेतवत् ॥६५॥

यासाठीं म्हणून । आहे करणें प्रयत्न ।
ज्या शिक्षणेंकरून । राष्ट्रप्रेम वाढेल हो ॥६६॥

ऐसे शिक्षण पुढिल्यांप्रती । देणें भाग निश्चिती ।
ते शिक्षण हा भूपती । देईल कां हो अर्भकाला ?” ॥६७॥

ऐसे टिळक म्हणाले । महाराज आसनीं उठून बसले ।
गर्जून त्रिवार बोलले । नाहीं नाहीं ऐसें पहा ॥६८॥

आवेशाच्या भरांत । बोलले गंगाधरसुत ।
जें बोलणें किंचित । टोचून होतें राजाला ॥६९॥

त्या भाषणाचा रोख भला । समर्थांनी जाणिला ।
आणि हांसत हांसत शब्द केला । ऐशा रीतिं श्रोते हो ॥७०॥

अरे अशानेंच पडतात । काढण्या दोन्ही दंडाप्रत ।
ऐसें बोलून गणगणांत । भजन करूं लागले ॥७१॥

सभा निर्विघ्न पार पडली । टिळकांची वाहवा झाली ।
खरें झालें त्याच सालीं । समर्थांचे भाकित ॥७२॥

भूपतीनें टिळकाला । एकशे चोवीसाखाली धरिला ।
दोऱ्या पडल्या दंडाला । आला प्रसंग शिक्षेचा ॥७३॥

राजसत्तेचिया पुढें । कोणाचेंही न चाले घोडें ।
वकील होते बडे बडे । ते झटूं लागले टिळकास्तव ॥७४॥

प्रेमी मंडळी टिळकांची । जी कां होती जिव्हाळ्याची ।
त्यांनी पारमार्थिक उपायांची । केली योजना एक अशी ॥७५॥

दादासाहेब खापर्डे । हेही होते गृहस्थ बडे ।
ते उमरावतीहून मुंबईकडे । जाऊं लागले खटल्यास्तव ॥७६॥

अकोल्याच्या स्टेशनावरी । कोल्हटकरास मधुरोत्तरी ।
बोलते झाले ऐशापरी । ते थोडके सांगतो ॥७७॥

तुम्ही जावें शेगांवासी । समर्था विनंती करा ऐसी ।
सोडवा बाळ टिळकासी । प्रसंग मोठा दुर्धर ॥७८॥

मीच गेलो असतो तेथें । परी मी जातो मुंबईतें ।
तुम्ही जाऊन शेगांवातें । विनंती करा महाराजा ॥७९॥

लगेच बसला गाडीत । कोल्हटकर टिळकभक्त ।
येतां झाला शेगांवांत । स्वामी गजाननाकडे ॥८०॥

तईं महाराज मठातें । निज आसनीं निजून होते ।
तीन दिवस जहालें पुरते । परी न उठले यत्किंचित् ॥८१॥

कोल्हटकरही तोवरीं । बसला मठाभीतरीं ।
जो कां असेल बिगारी । तो न ऐसे वागे कदा ॥८२॥

कळकळ टिळकांविषयींची । कोल्हटकरा पूर्ण साची ।
कमाल त्यानें चिकाटीची । केली असे आपुल्या ॥८३॥

जाळावांचून नाही कड । मायेवाचून नाही रड ।
ऐसी आहे एक जाड । म्हण मराठी भाषेमध्यें ॥८४॥

चवथे दिवशीं समर्थ उठलें । कोल्हटकरास बोलते झालें ।
तुम्ही अलोट प्रयत्न केले । परी न फळ येईल त्या ॥८५॥

अरे छत्रपती शिवाजीला । रामदासांचा वशिला ।
होता परी तो कैद झाला । बादशाही अमलांत ॥८६॥

सज्जनांस त्रास झाल्याविना । राज्यक्रांति होईना ।
कंसाचा तो मनीं आणा । इतिहास म्हणजे कळेल ॥८७॥

ही मी देतो भाकर । ती खाऊं घाला लवकर ।
टिळकांप्रती अंतर । यांत कांहीं करूं नका ॥८८॥

या भाकरीच्या बळावरी । तो करील मोठी कामगिरी ।
जातो जरी फार दूरी । परी न त्याला इलाज ॥८९॥

ऐसें ऐकतां उत्तर । साशंक झाले कोल्हटकर ।
समर्थां करून नमस्कार । भाकर करीं घेतली ॥९०॥

ती नेऊन मुंबईला । घातली टिळकास खावयाला ।
वृत्तान्त तोही कथन केला । अथपासून इतिवरी ॥९१॥

तो ऐकून लोकांप्रत । टिळक बोलले हंसत हंसत ।
स्वामींचे ते अगाध सत्य । ज्ञान आहे खचित पहा ॥९२॥

यश तुमच्या प्रयत्नांसी । येणार नाहीं निश्चयेसी ।
आपुली बाजू रक्षण्यासी । सरकार न्याया पाळीन ना ॥९३॥

जेंव्हा स्वार्थाचा संबंध नसतो । तेंव्हा न्याय आठवतो ।
हा जगाचा सिद्धांत तो । होईल खोटा कोठूनी ? ॥९४॥

माझ्या हातें कामगिरी । मोठी होणार आहे खरी ।
ऐशी समर्थांची वैखरी । बोलली हे गूढ एक ॥९५॥

भूत भविष्य वर्तमान । जाणताती साधुजन ।
आपण मनुष्य सामान्य । पाहूं पुढें काय होतें ॥९६॥

प्रसाद म्हणून भाकरी । ती कुसकरून भक्षिली खरी ।
दंत न मुखाभीतरीं । परी प्रसाद टाकवेना ॥९७॥

झाली शिक्षा टिळकांस । नेले ब्रह्मदेशी मंडाल्यास ।
तेथे जन्मला गीतारहस्य । गीतेवरील ग्रंथ त्यांचा ॥९८॥

हीच मोठी कामगिरी । झाली त्यांच्या हस्ते खरी ।
मान जगद् गुरूपरी । मिळता झाला टिळकांतें ॥९९॥

या गीताशास्त्रावर । टीका झाल्या अपार ।
त्या सांगू तरी कोठवर ! । मति नाही दासातें ॥१००॥

बुध हो प्रत्येक आचार्यांनीं । कालमानातें पाहूनीं ।
केली गीतेची मांडणी । जगदोद्धार करावया ॥१॥

कोणी लाविली अद्वैतपर । कोणी लाविली द्वैतपर ।
कोणी लाविली कर्मपर । त्याच एका गीतेला ॥२॥

हीच मोठी कामगिरी । त्यांच्या हस्तें झाली खरी ।
या कामाची न ये सरी । कोणत्याही कृत्यातें ॥३॥

येणेंच बाळ गंगाधर । जगतीं होतील अजरामर ।
कीर्ति त्यांची दूरवर । पसरवील ग्रंथ हा ॥४॥

स्वातंत्र्य जरी मिळविलें असतें । तरी न ऐशी कीर्ति टिकते ।
पहा करून चित्ताते । पूर्णपणें विचार ॥५॥

स्वातंत्र्य हे साचार । येतें जातें वरच्यावर ।
त्यांत फारसें नाही सार । तो व्यवहार लौकिकीं ॥६॥

गीताशास्त्राचें तसें नाहीं । तें मोक्षपदा प्रती देई ।
आणि समाजाची बसवी पाही । विस्कळित घडी हें ॥७॥

यावच्चंद्रदिवाकर । पुरुष बाळ गंगाधर ।
चिरंजीव निरंतर । राहील कीर्तिरूपानें ॥८॥

असो करवीर कोल्हापुरीचा । द्विज चित्पावन जातीचा ।
श्रीधर गोविंद नांवाचा । काळे उपनांव जयाचें ॥९॥

तो गरिबीच्या स्थितींत । गेला इंग्रजी शाळेत ।
आंग्लविद्या शिकण्याप्रत । मॅट्रिक परीक्षा पास झाला ॥११०॥

पुढें कॉलेजात गेला । परी इन्टर नापास झाला ।
म्हणून फिरत राहिला । वर्तमानपत्रे वाचीत ॥११॥

तो 'केसरी' पत्रांत । वाचलें ओयामा टोगो चरित्र ।
तेणें त्याच्या मनांत । वृत्ति एक उठली अशी ॥१२॥

आपण जावें विलायतेला । यंत्रविद्या ही शिकण्याला ।
उगे भार भूमीला । होण्यामाजीं अर्थ काय ? ॥१३॥

टोगो यामा दोघे जण । प्रथमतः ज्ञान संपादून ।
अभ्युदयाकारण । जपान आणीते जहाले ॥१४॥

तैसें आपण करावें । मायभूमीस उद्धरावें ।
ऐसा विचार त्याच्या जीवे । घेतला परी इलाज ना ॥१५॥

द्रव्याची न लागे संगत । कोणीही ना करी मदत ।
घरची गरीबी अत्यंत । काय करितो बिचारा ॥१६॥

तो आपल्या मित्रासी । आला भेटण्या भंडाऱ्यासी ।
जो मन्रो हायस्कूलासी । होता एक शिक्षक ॥१७॥

त्यासी विचार आपुला । श्रीधरानें कळविला ।
तो त्याला ही पसंत पडला । परी पैशाची वाट काय ? ॥१८॥

मित्रा, एक पैशाविणें । कांहीं नाहीं जगीं होणें ।
दारिद्र्याने मनींच करणें । मनोराज्य बापा रे ॥१९॥

चाल जाऊं गांवाला । आपुल्या जन्मभूमीला ।
त्या करवीर कोल्हापुराला । इकडे उन्हाळा विशेष ॥१२०॥

दोघे बसले गाडींत । समर्थांची ऐकून कीर्त ।
उतरते झाले शेगांवात । साधु कसा तो पहावया ॥२१॥

पोस्टमास्तराच्या दारीं । सामान ठेविलें सत्वरी ।
आतुरता मोठी अंतरीं । समर्थांना पाहण्याची ॥२२॥

दोघें आलें मठात । समर्था केले दंडवत ।
बैसते झाले जोडून हात । स्वामींचिया सन्मुख ॥२३॥

मनोदय श्रीधराचा । समर्थांनी जाणिला साचा ।
म्हणाले उगीच परदेशाचा । विचार वेडया करूं नको ॥२४॥

अवघेच कांहीं आहे येथ । अर्थ ना भौतिक शास्त्रांत ।
सेवी अध्यात्मविद्येप्रत । म्हणजे कृतार्थ होशील तूं ॥२५॥

त्यायोगें विचारक्रांति । श्रीधराच्या झाली चित्तीं ।
कोल्हापूरची एक व्यक्ती । आठवली या समयास त्या ॥२६॥

ते स्वामी कुंभारगल्लीचे । होते कोल्हापुरीचे ।
बोलणे याच परीचें । होतें हमेशा भक्तांसी ॥२७॥

तैसेच हेही गुरुमूर्ती । भक्तांसवे भाषण करिती ।
याचा उलगडा चित्ती । कांहीच माझ्या होईना ॥२८॥

ऐसे श्रीधर आणिता मनीं । महाराज वदले गर्जोनी ।
हिंदुस्थाना सोडूनी । उगाच कोठे जाऊ नको ॥२९॥

अगणित करावें पुण्य । तेंव्हाच होतें येथें जनन ।
या भौतिक शास्त्राहून । योगशास्त्र समर्थ असे ॥१३०॥

ते योगशास्त्र येतें ज्याला । तो न मानी या भौतिकाला ।
योगशास्त्राहून भला । अध्यात्मविचार श्रेष्ठ असे ॥३१॥

तो जमल्यास करून पाही । कोठे न आतां जाई येई ।
ऐसे समर्थ बोलतां पाहीं । श्रीधर चित्तीं आनंदला ॥३२॥

पश्चिमेचा मावळला । तोच पूर्वेकडे आला ।
विचारसूर्य त्याचा भला । श्रीधरा सुखी करण्यास ॥३३॥

एक संतावाचून । विचाराचें परिवर्तन ।
कोणी न करूं शके आन । सत्य एक त्यांनाच कळें ॥३४॥

महाराज म्हणालें या ठायीं । तुझा अभ्युदय होईल पाही ।
कांता वाट पहाते गेहीं । तुझी कोल्हापुराला ॥३५॥

जा आता मित्रासहित । आपुल्या कोल्हापुराप्रत ।
तेच पुढें झालें सत्य । श्रीधर लौकिका चढले हो ॥३६॥

श्रीधर बी.ए., एम्.ए. झाले । प्रिन्सिपॉल त्या नेमिलें ।
शिवपुरी कॉलेजाशीं भले । सिंद्याचिया राज्यांत ॥३७॥

संत साक्षात् ईश्वर । चालते बोलते भूमीवर ।
त्यांच्या कृपेचा आधार । जया मिळे तोच मोठा ॥३८॥

पहा काळे श्रीधराला । दर्शनाचा योग आला ।
म्हणून वृत्तीत फरक पडला । खरें तेंच शोधावया ॥३९॥

हें पीक संतांचें । याच देशीं यावयाचें ।
वृक्ष नंदनवनीचे । अन्य ठायीं न येती हो ॥१४०॥

स्वस्ति श्रीदासगणूविरचित । हा गजाननविजय नामें ग्रंथ ।
दावो सर्वदा सत्पथ । परम भाविकांकारणें ॥१४१॥

शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥
॥ इति श्री गजानन विजय ग्रंथस्य पंचदशोऽध्यायः ॥

@@@@@